

Lars Andersson
lars.andersson@energiforetagen.se

Klimat- och näringslivsdepartementet,
KN2023/03016
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till lars.bryntesson@regeringskansliet.se

Energiföretagens svar angående remiss av Värde av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18).

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 400 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetsyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Sammanfattning

Energiföretagen anser att det är en brist att det idag saknas direkta incitament för kommuner att tillstyrka vindkraftsprojekt. Många aktörer, såväl kommuner som organisationer och företag, har understrukt behovet av att införa starkare lokala incitament om vindkraften ska fortsätta att byggas ut och för att stärka den lokala opinionen. Det handlar inte bara om acceptans utan vi behöver framför allt fokusera på engagemang och ett samhälleligt stöd för utbyggnaden. Vindkraft skapar förutsättningar för en starkare lokal ekonomi och en utveckling av näringslivet. Det är därför viktigt att införa en skälig intäkt för kommunen som gör att utbyggnaden kan ske på ett hållbart sätt och Energiföretagen står bakom en utveckling av ett system för detta.

Energiföretagens syn är att utredningens förslag, som innebär att det införs incitament som främjar en fortsatt investeringsvilja och troligen ett minskat antal kommunala veton, är mycket välkomna. Förslagen bedöms kunna motivera kommunerna och närboende att i högre grad tillåta utbyggnad av vindkraft. Avgörande är dock att de olika ingående delarna inte driver upp kostnadsläget jämfört med våra grannländer, vilket skulle riskera en fortsatt investeringsvilja för vindkraft i Sverige.

En ekonomisk intäkt för kommunen bör formaliseras och utformas på ett sätt som skapar transparens och kopplas till en samtidig reformering av det kommunala vetot. En gemensam förändring av dessa båda regelverk skulle ge trygghet för tidigare investerare, konkurrensneutralitet med våra grannländer och inte öka kostnaden på ett sätt som saktar av utbyggnaden. Behovet av ett hållbart lokalt ersättningssystem är uppenbart eftersom bara under 2022 stoppade kommunerna 73 procent av de ansökta vindkraftsverken på land. Dagens situation är ohållbar för de företag som vill investera i vindkraft när kommuner trots att de gett tillstyrkan kan överklaga det följande rättsligt tagna beslutet för att förhindra

att det vinner laga kraft och sedan dra tillbaka sin tillstyrkan. Ett beslut om tillstyrkan, det sk vetot, behöver gälla genom hela rättsprocessen och här finns dessutom remissbehandlade förslag som regeringen kan genomföra. Som en jämförelse kan nämnas att våra grannländer har implementerat incitamentssystem för närboende, men inte Sverige, vilket också återspeglas i utvecklingen.

Energiföretagen är av uppfattningen att merparten av utredningens förslag är väl avvägda. Utredningen har dock varit förhindrad att föreslå ett enhetligt och förutsägbart system kopplat till en kommunalisering av fastighetsskatten som Energiföretagen ser som den mest logiska lösningen för att ge kommunerna ersättning. Vi ser det som bekymmersamt eftersom kommunen är den viktigaste instansen för att åstadkomma den utbyggnad av vindkraft som samhället i stort så väl behöver för att klimatomställningen och industrins konkurrenskraft ska kunna fortsätta utvecklas positivt. Energiföretagen vill understryka vikten av ett ställningstagande angående ekonomiska incitament till kommunerna för att undvika att man skapar en situation där man kommer avvakta och att inga beslut angående tillstånd kommer fattas.

Generella synpunkter

Energiföretagens bedömning är att vi kan tillfredsställa det ökande elbehovet som är grunden för omställningen till ett fossilfritt samhälle, men en förutsättning är att vi kan bygga ut mer vindkraft. Vi behöver bibehålla och öka takten i vindkraftsutbyggnaden i landet. På sikt kommer ett antal olika kraftslag att behövas och tillsammans med det också pragmatiska politiska initiativ för att möjliggöra detta. Skilda kraftslag har olika påverkan på omgivningen och kommer därför att ställa krav på situationsanpassade åtgärder.

Energiföretagen anser att det är en brist att det idag saknas direkta incitament för kommuner att tillstyrka vindkraftsprojekt. Många aktörer, såväl kommuner som organisationer och företag, har understrukit behovet av att införa starkare lokala incitament om vindkraften ska fortsätta att byggas ut och för att stärka den lokala opinionen. Det handlar inte bara om acceptans utan vi behöver framför allt fokusera på engagemang och ett samhälleligt stöd för utbyggnaden. Vindkraft skapar förutsättningar för en starkare lokal ekonomi och en utveckling av näringslivet. Det är därför viktigt att införa en skälig intäkt för kommunen som gör att utbyggnaden kan ske på ett hållbart sätt och Energiföretagen står bakom en utveckling av ett system för detta.

Energiföretagens synpunkter på utredningens förslag

Nedan har vi delat upp förslagen utifrån de olika målgrupperna.

Kommunal nivå

Utredningens syn på frågan

” Vi bedömer dock samtidigt att förslaget inte ensamt kommer att göra någon större skillnad vad gäller kommunernas tillstyrkansgrad. Detta eftersom vi, på

grund av hur våra direktiv är utformade, inte har kunnat tillskapa kommunala incitament i form av en intäkt. Det bedömer vi är nödvändigt.”

Det kommunala perspektivet saknas i utredningen och vi ser det som bekymmersamt eftersom kommunen är den viktigaste instansen för att åstadkomma den utbyggnad av vindkraft som samhället i stort så väl behöver för att klimatomställningen och industrins konkurrenskraft ska kunna fortsätta utvecklas positivt.

Ansvar vilar nu tungt på regeringen att utveckla verkningfulla instrument för att skapa de förutsättningar som krävs för en fortsatt utbyggnad av vindkraften. Avsaknad av förslag som hanterar den kommunala ekonomin är direkt negativt för den framtida utvecklingen. Vi förutsätter att regeringen snarast tar initiativ till att ta fram förslag på detta område, bland annat med tanke på kommunernas situation med utebliven tydlighet och en risk försenad utbyggnad. Energiföretagen ser positivt på signalerna från regeringen att de avser att återkomma till frågan om ett reformerat kommunalt veto för att skapa rimliga investeringsförutsättningar för vindkraften. Vi anser att en kommande proposition kommer behöva hantera båda dessa frågor. Behovet är uppenbart, eftersom under 2022 stoppade kommunerna 73 procent av de ansökta vindkraftsverken på land och bilden är i princip densamma för kustnära havsbaserade anläggningar. Våra grannländer har implementerat incitamentssystem på kommunal nivå, men motsvarande har inte gjorts i Sverige.

Lokalsamhället

Förslaget:

”En kommun ska få förena sitt beslut om att tillstyrka tillstånd för en vindkraftspark med villkor om att tillståndshavaren, som en allmän kompensation för den förändring av landskapsbilden som parken innebär, årligen under parkens livstid ska finansiera utveckling av lokalsamhället (ett finansieringsvillkor). Det ska finnas ett tak för hur hög andel av parkens produktionsintäkter kommunen ska få ange att finansieringen ska motsvara. Hur högt det taket bör vara, beror på om ytterligare beskattning införs för att skapa en kommunal intäkt. Taket bör dock inte vara lägre än 0,25 procent.”

Det här är ett viktigt förslag och skapar utvecklingsmöjligheter för lokalsamhället och ett engagemang för vindkraften. Eventuella frivilliga ersättningar utöver detta regleras inte.

Energiföretagen delar utredningens bedömning att ett författningsstöd för denna typ av ersättning bör undanröja de tvivel som finns på att finansiering av lokalsamhället (om det sker enligt ett finansieringsvillkor) är förenligt med god förvaltning och inte utgör korruption.

Energiföretagen delar utredningens uppfattning att taket för vilken andel av produktionsintäkterna som får anges i finansieringsvillkoret måste sättas tillsammans med nivån på eventuell ny beskattning, så att den totala kostnadsbördan för vindkraften inte blir för hög.

Närboende

Förslag del 1:

”En bostadsbyggnad som ligger på upp till 1 000 meters avstånd från ett vindkraftverk ska berättiga till en årlig ersättning motsvarande 2,5 promille av verkets intäkt. Om avståndet är större, ska beloppet justeras ned linjärt så att det blir noll på ett avstånd om tio gånger verkets totalhöjd. Avstånden ska mätas mellan mittpunkten på vindkraftverkets torn och byggnadens mittpunkt. Intäktsdelning ska utgå för maximalt två verk per bostadsbyggnad. Beloppet ska som lägst vara 1 000 kronor. Den sammanlagda intäktsdelningen ska för en vindkraftspark högst kunna bli 2 procent av marknadsvärdet av parkens elproduktion.”

Energiföretagen anser att det är bra att utredningen föreslår ett system för intäktsdelning för att ersätta närboende och det är en rimlig avvägning att det är de närboende inom 10x vindkraftverkens höjd som ersätts. Energiföretagen anser att Skatteverket är en lämplig instans att sköta den administrativa hanteringen som kommer krävas. Nivån på ersättning ger enligt utredningens konsekvensanalys en beräknad ökning av produktionskostnaden med mellan 0,44 och 1 öre/kWh. Energiföretagen anser att man behöver titta närmare nivån och höjden som reglerar de som berörs, vidare har beräkningsmetoden med spotpris svagheter och behöver analyseras vidare. Det är bra med en maxgräns för merkostnaden som utredningen föreslår. Energiföretagen vill dock understryka att det är den samlade merkostnaden för alla ersättningar som är den centrala variabeln för investeringsviljan, varför nivån på enskilda delar behöver vägas av i ett sammanhang.

Förslag del 2:

”Den som äger en bostadsfastighet intill en ny landbaserad vindkraftspark ska, under vissa förutsättningar, ha rätt att få fastigheten inlöst av parkens tillståndshavare. En fastighet ska på, ägarens begäran, lösas in av tillståndshavaren för ett vindkraftverk om det på fastigheten finns en byggnad som

- var indelad som småhus, ägarlägenhet eller hyreshus när den aktuella vindkraftsparkens ansökan om miljötillstånd kom intill tillståndsmyndigheten,*
- fortfarande är indelad som någon av dessa byggnadstyper,*
- är taxerad ihop med fastigheten som småhusenhet, ägarlägenhetsenhet eller hyreshusenhet, och*
- ligger på ett avstånd från verket som är mindre än sex gånger verkets totalhöjd.”*

Energiföretagen anser att det av acceptansskäl är rimligt att de närboende ges rätt till inlösen av sina fastigheter, utifrån att det idag är de som bor intill parken som bär hela risken för att deras fastighet ska tappa i värde. Med en inlösenrätt flyttas den ekonomiska risken över till projektören, vilket Energiföretagen anser är

hanterbart för vindkraftsprojektören. Energiföretagen anser att Lantmäteriet är en lämplig instans att hantera förfarandet.

Erfarenhetsmässigt så framhåller utredningen att intilliggande fastigheter typiskt sett inte tappar alls, eller bara marginellt, i värde. Det är också rimligt att anta att systemet med intäktsdelning minskar trycket på behovet av inlösen av fastigheter. Detta beror mycket på hur villkoren för förfarandet kommer att utformas.

Kommunal energiplanering

Förslaget:

”Klimatråtsutredningens förslag, om att tillsätta en utredning som analyserar hur Sveriges energi- och klimatplanering bör struktureras och samordnas, bör genomföras. Energimyndigheten ska ges i uppdrag att upprätta en vägledning till lagen om kommunala energiplaner. Ett tillfälligt ekonomiskt stöd för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion (inklusive fysisk planering av vindkraft), ska införas. Stödet ska vara totalt 120 miljoner kronor fördelat över åren 2024–2027. Förslaget i Energimyndighetens och Naturvårdsverkets nationella strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad, om att länsstyrelserna ges i uppdrag att utarbeta regionala planeringsunderlag, bör genomföras.”

Energiföretagen delar utredningens uppfattning att för att klimatomställningen ska kunna ske så effektivt som möjligt, måste regelverk och styrmedel samverka. Den nationella energiplaneringen är ett viktigt verktyg i detta. Den bör utvecklas, i syfte att leda och samordna energiförsörjningen, att öka takten i omställningen och att samordna arbetet med energifrågor i regioner och kommuner. Det är positivt att Energimyndigheten föreslår få en mer aktiv roll i att vägleda kommunernas arbete med energiplaner, en sådan vägledning behöver också beröra hur samverkan kan ske mellan kommuner då större vindkraftsetableringar ofta kan beröra mer än en kommun.

Energiföretagen stödjer också förslaget att införa ett tillfälligt ekonomiskt stöd till kommunerna för detta ändamål. Energiföretagen anser det behöver tas initiativ till en mer ambitiös planering inom energiområdet utifrån den förväntade stora ökningen av fossilfri elproduktion som härrör från elektrifieringen av industri och transporter.

Energiföretagens principer för lokal ersättning

Energiföretagen anser att det är viktigt att beakta nedanstående principer för att skapa förtroende och trygghet såväl för lokalsamhället som för investerare:

- Ekonomiska incitament - Ett system för direkta ekonomiska incitament till kommunen behöver med nödvändighet kopplas en reformering av det kommunala vetot.
- Transparens - viktigt att systemet är uppbyggt på stabila kriterier och är förutsägbart.

- Trygghet – Systemet bör endast omfatta nybyggnation och generationsväxling av turbiner i befintlig vindkraftpark sk repowering för att inte komma i konflikt med tidigare gjorda överenskommelser och retroaktivt förändra förutsättningar för investerare. Skapa förutsägbarhet för lokalsamhället rörande villkor vid vindkraftutbyggnad.
- Konkurrensneutralitet – Vindkraft byggs på olika sidor gränserna i det nordiska elsystemet och den totala kostnaden för utbyggnad i form av skatter och ersättning till lokalsamhället behöver överensstämma i stora drag för att inte skapa snedvridningar mellan olika länder.
- Totalkostnad – den sammanlagda kostnaden får inte bli alltför hög för ett vindkraftsprojekt så lönsamheten sviktar och utbyggnaden saktas av. Det behöver beaktas att intäkterna från vindkraft skiljer sig betydligt mellan olika elområden.

Vi behöver arbeta tillsammans för att fortsätta utveckla vårt gemensamma fossilfria elsystem och på kort sikt är vindkraft den pusselbit som går snabbast att lägga.

Avslutande ord

Energiföretagen vill understryka det stora behov av fossilfri el som klimatomställningen och näringslivets utveckling kräver, vilket kraftigt understryker behovet av att underlätta ny elproduktion där så är möjligt. Sverige har goda möjligheter att etablera vindkraft både på land och till havs och det är därför avgörande att tillvarata dessa möjligheter.

Energiföretagens syn är att utredningens förslag, som innebär att det införs incitament som främjar en fortsatt investeringsvilja och troligen ett minskat antal kommunala veton, är mycket välkomna. Förslagen bedöms kunna motivera kommunerna och närboende att i högre grad tillåta utbyggnad av vindkraft. Avgörande är dock att de olika ingående delarna inte driver upp kostnadsläget jämfört med våra grannländer, vilket skulle riskera en fortsatt investeringsvilja för vindkraft i Sverige.

Energiföretagen är av uppfattningen att merparten av utredningens förslag är väl avvägda. Utredningen har dock varit förhindrad att föreslå ett enhetligt och förutsägbart system kopplat till en kommunalisering av fastighetsskatten, vilket Energiföretagen ser som den mest logiska lösningen för att ge kommunerna intäkter vid vindkraftsetablering. Vi ser beklagar detta eftersom kommunen är den viktigaste instansen för att åstadkomma den utbyggnad av vindkraft som samhället i stort så väl behöver för att klimatomställningen och industrins konkurrenskraft ska kunna fortsätta utvecklas positivt.

En ytterligare fråga som påverkar närboendes inställning till etablering av vindkraft är att vi i Sverige ställer högre krav än våra grannländer på hinderbelysning. Vi ser därför att de svenska reglerna bör harmoniseras med de internationella kraven.

Ansvar vilar nu tungt på regeringen att utveckla verkningfulla instrument för att skapa de förutsättningar som krävs för en fortsatt utbyggnad av vindkraften och ett ökat samhälleligt stöd för utbyggnaden. Avsaknaden av förslag som hanterar den kommunala ekonomin är direkt negativt för den framtida utvecklingen. Vi förutsätter att regeringen snarast tar initiativ till att ta fram förslag på detta område, bland annat med tanke på kommunernas situation med utebliven tydlighet och en risk försenad utbyggnad. Energiföretagen ser positivt på signalerna från regeringen att de avser att återkomma till frågan om ett reformerat kommunalt veto för att skapa rimliga investeringsförutsättningar för vindkraften. Vi anser att en kommande proposition kommer behöva hantera båda dessa frågor inklusive de förslag som utredningen lagt. Behovet är uppenbart eftersom under 2022 stoppade kommunerna 73 procent av de ansökta vindkraftsverken på land. Våra grannländer har implementerat incitamentssystem, men inte Sverige, vilket tydligt avspeglas i utvecklingen.

Stockholm som ovan

Åsa Pettersson

VD

Lars Andersson

Ansvarig för vindkraft mm